

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษานอกโรงเรียน

การศึกษานอกโรงเรียนหมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนี้อาจเป็นเอกเทศหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น ๆ สำหรับหน่วยงานที่จัดนั้น อาจเป็นหน่วยงานทางการศึกษาโดยตรงหรือเป็นหน่วยงานที่อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือไปสู่วัตถุประสงค์ในการพัฒนาอื่น ๆ รูปแบบของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนได้ตามวัตถุประสงค์และสถานการณ์ โดยอาจจัดกิจกรรมในรูปของกลุ่มผู้เรียนหรือชั้นเรียน แต่มีความยืดหยุ่นกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน และในขณะเดียวกันการศึกษานอกโรงเรียนก็ให้ความสำคัญแก่กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในสังคมโดยส่งเสริมในรูปของแหล่งวิชาหรือเครือข่ายแหล่งวิชาเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ก)

1.2 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตคือ การส่งเสริมให้บุคคลทุกคนขวนขวายเรียนรู้จนตลอดชีวิตของตน ดังนั้นจึงต้องหาวิธีการนานาประการให้ทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ นอกระบบ หรือการศึกษาโดยธรรมชาติก็ตาม (บุญทัน ฉลวยศรี, ม.ป.ป.) หรือกล่าว

อีกนัยหนึ่ง การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิทยาการ และสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ด้วยเหตุที่ชีวิตคือกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตามธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเกิดขึ้นได้ทั้งโดยบังเอิญและโดยการจัดการ ส่งเสริม และสนับสนุนของระบบการศึกษา (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ก)

1.3 หลักการในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

ความกว้างขวาง การจัดการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องกว้างขวาง ทั้งถึง และเป็นธรรมเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ วัย ความพร้อมของร่างกายและสติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งที่มีภูมิลำเนาในเมืองและในชนบททั่วโลก ให้ได้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียนอย่างทั่วถึง

คุณภาพ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของกลุ่มเป้าหมายตลอดจนพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างแท้จริง

ความหลากหลาย ยืดหยุ่นและสอดคล้อง งานการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องมีลักษณะที่ยืดหยุ่นและหลากหลายในรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและเหมาะสมกับความถนัดความสนใจ รวมทั้งสภาพเฉพาะที่แตกต่างกันของกลุ่มเป้าหมาย

บูรณาการ การศึกษานอกโรงเรียนจะต้องบูรณาการเนื้อหาให้ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและวิธีการเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาประเภทต่าง ๆ รวมทั้งระหว่างการศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ก)

1.4 ภารกิจของงานการศึกษานอกโรงเรียน

ภารกิจของงานการศึกษานอกโรงเรียนมี 3 ประการคือ การชดเชยโอกาสทางการศึกษาและการเสนอทางเลือกอื่นให้กับผู้ขาดโอกาส ผู้พลาดโอกาสและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยและเครือข่ายการเรียนรู้ในสังคม และการเสริมคุณภาพของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ภารกิจดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของงานการศึกษานอกโรงเรียนดังนี้

1.4.1 หน้าที่ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่การริเริ่มและจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาและปรับปรุงวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้สามารถสนองต่อความต้องการ ลักษณะกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับสภาพของสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนจะมีความแตกต่างและหลากหลายทั้งในด้านหลักสูตร เนื้อหา วิธีการ การเรียนการสอนและข้อกำหนดต่าง ๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อขอเชิญโอกาสทางการศึกษาและเพื่อเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันโดยมีลักษณะที่มุ่งเน้นประกาศนียบัตร เช่น หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น และที่ไม่มุ่งเน้นประกาศนียบัตร เช่น หลักสูตรการอบรมต่าง ๆ

1.4.2 หน้าที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่การส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลและชุมชนตามโอกาสที่เหมาะสม โดยส่งเสริมให้บุคคลได้รับความรู้ เจตคติและทักษะจากประสบการณ์ประจำวันในครอบครัว ชุมชน การทำงาน การเล่น สื่อมวลชน แหล่งวิทยาการและการเรียนรู้อื่น ๆ ในวิถีชีวิต เช่น รายการโทรทัศน์ ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ผ่านัง จดหมายข่าว เป็นต้น

1.4.3 หน้าที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งมี 2 ลักษณะคือประการแรกทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน หรือองค์ประกอบของระบบโรงเรียน เช่น วิทยุโรงเรียน ถือเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประการที่สองทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ เช่น เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน การเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น แต่มิได้เป็นข้อกำหนดเหมือนประการที่หนึ่ง เช่น รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาซึ่งจัดขึ้นเพื่อเสริมหลักสูตรการสอนภาษาต่างประเทศ เป็นต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ก)

1.5 ประเภทของบริการ

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนอาจจัดเป็นเอกเทศ หรือสอดคล้องกับกิจกรรมพัฒนาในส่วนรวม ทั้งนี้อาจมีรูปแบบในการจัดที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยทั่วไปจำแนกประเภทของกิจกรรมเป็น 4 ประเภทคือ

1.5.1 การศึกษาพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือในการเรียนรู้และความรู้ความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตตลอดจนเสริมสร้างความรู้และทักษะสำหรับการศึกษาต่อเนื่อง เช่น การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา

1.5.2 การศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ เป็นการศึกษาที่เสริมต่อจากการศึกษาพื้นฐานเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนนอกระบบโรงเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถและเจตคติอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การประกอบอาชีพและการเตรียมที่จะศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป

1.5.3 การพัฒนาทักษะทางด้านอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเพื่อการประกอบอาชีพโดยเน้นการพัฒนาอาชีพท้องถิ่น การสร้างผู้ประกอบการขนาดย่อมและอาชีพอิสระ การเตรียมความพร้อมเพื่อรับจ้างในตลาดแรงงานและการปรับปรุงอาชีพที่มีอยู่แล้วให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

1.5.4 การสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติในสังคมด้วยการพัฒนาแหล่งความรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดและอำเภอ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้และวิทยาการโดยผ่านวิทยุโทรทัศน์ หอกระจายข่าวและนิตรศการ การสนับสนุนผู้รู้ในสังคมเพื่อนำศักยภาพ ความชำนาญและภูมิปัญญาทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาเผยแพร่ให้กับประชาชน

1.6 กลุ่มเป้าหมาย

1.6.1 กลุ่มเป้าหมายที่พิจารณาจากการได้รับโอกาสทางการศึกษา แบ่งเป็น

1.6.1.1 กลุ่มผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่มีโอกาสได้รับบริการการศึกษาเนื่องจากในพื้นที่นั้นไม่มีกิจกรรมการศึกษาและบุคคลนั้นไม่มีปัจจัยเกื้อหนุน เช่น ค่าใช้จ่าย ความสนใจของบุคคล การสนับสนุนจากผู้ปกครอง ตัวอย่างได้แก่ ชาวไทยภูเขา ประชาชนชายแดน

1.6.1.2 กลุ่มผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษาแต่บุคคลนั้นไม่ได้เข้ารับบริการเนื่องจากไม่มีปัจจัยเกื้อหนุน เช่น ค่าใช้จ่าย เวลา การสนับสนุนจากผู้ปกครอง ที่ตั้งของจุดให้บริการ ความบกพร่องทางร่างกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ตัวอย่างได้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือ เด็กจบ ป.6 ที่

ไม่ได้เรียนต่อ

1.6.1.3 กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษาแต่ไม่มีโอกาสเลือกกิจกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกับบุคคลอื่น

1.6.2 กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี ผู้ด้อยชั้น ชนต่างภาษาวัฒนธรรม กลุ่มอาชีพ เช่น ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ทหาร และกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น พระภิกษุ คนพิการ กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ก)

1.7 เนื้อหาการศึกษานอกโรงเรียน

เนื้อหาการศึกษานอกโรงเรียนในที่นี้ หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ที่การศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการซึ่งประกอบด้วย

1.7.1 ด้านวิชาสามัญ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเครื่องมือในการเรียนรู้และความรู้ความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ตลอดจนเสริมสร้างความรู้และทักษะการศึกษาในระดับต่อเนื่อง

1.7.2 ด้านวิชาชีพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติเพื่อการประกอบอาชีพ

1.7.3 ด้านสังคมและการเมือง มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นและพัฒนาจิตสำนึกของประชาชนทุกคนในชาติให้มีความตระหนักว่าสังคมและการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมนุษย์

1.7.4 ด้านสิ่งแวดล้อม มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นและชี้ให้เห็นพิษภัยของการทำลายสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.7.5 ด้านวัฒนธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อดำรงไว้ซึ่งแบบแผนของการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมในขณะที่กระแสวัฒนธรรมจากภายนอกหลั่งไหลเข้ามา

1.7.6 ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่มีความรู้มีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และส่งเสริมการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาการทำงานและการดำรงชีวิต

1.7.7 ด้านการพัฒนาชีวิตและครอบครัว เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงตนได้อย่างทัดเทียมกันในสังคม โดยจัดเนื้อหาแบบบูรณาการและสอดแทรกในแต่ละเนื้อหาข้างต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ก)

1.8 แนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

แนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมี 2 ลักษณะคือแนวทางในลักษณะกว้างและลักษณะแคบซึ่งต้องดำเนินการตามความเหมาะสมของสภาพปัญหาและกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ก)

<u>แนวทางการจัด กศน. ในลักษณะกว้าง</u>	<u>แนวทางการจัด กศน. ในลักษณะแคบ</u>
1. จุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมของการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดและทักษะของประชาชนให้เป็น	1. จุดมุ่งหมาย เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง ช่วย
2. กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนทั่วไปทุกกลุ่ม	ให้ประชาชนเฉพาะกลุ่มรอดพ้นจากภาวะ
เป้าหมายทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและ	วิกฤติ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
นอกระบบโรงเรียน	2. กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหา
3. กลวิธีในการจัดและเนื้อหา มีรูปแบบการ	เฉพาะเรื่อง กลุ่มที่มีความเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา
จัดและเนื้อหาที่หลากหลาย ใช้รูปแบบทั้ง	วิกฤติ กลุ่มผู้ขาดโอกาส
การศึกษาในโรงเรียนและการศึกษาตาม	3. กลวิธีในการจัดและเนื้อหา มีรูปแบบและ
อัธยาศัย เน้นการประสานงานและการ	เนื้อหาเฉพาะ ใช้การประสานความร่วมมือ
สร้างเครือข่ายเพื่อให้งานครอบคลุมกลุ่ม	อย่างเข้มข้น ทุ่มทรัพยากรทุกอย่างเพื่อ
เป้าหมายให้มากที่สุด	บรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจง

1.9 เครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียน

เครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีความสนใจ มีศักยภาพและมีประสบการณ์ที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชนโดยมีกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนนับตั้งแต่

- (1) การสำรวจ การศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการวางแผนและ
การพัฒนางาน
- (2) การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและโครงการการศึกษา
นอกโรงเรียน
- (3) การพัฒนาการเรียนการสอนในรูปของหลักสูตร สื่อการศึกษาและระบบ
วัดผล
- (4) การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่จัดเป็น
เอกเทศและสอดแทรกในกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งที่จัดขึ้นเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่
ประชาชนนอกระบบโรงเรียน จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนและการเผยแพร่
ความรู้เพื่อเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย
- (5) การพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากกันและกัน
- (6) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานให้เกิดงานการศึกษานอกโรงเรียน
ในรูปแบบต่าง ๆ
- (7) การกำหนดมาตรฐาน วัดผล ติดตามผล ประเมินผล และรายงานผล
เครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนสามารถจำแนกออกได้เป็น 12 ประเภท
คือ สถาบันครอบครัว ผู้รู้ในท้องถิ่น อาสาสมัครประชาชน ผู้เรียน องค์กรชุมชน องค์กร
บริหารส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา สถาบันทางศาสนา หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ธุรกิจ
เอกชน และสื่อมวลชน เครือข่ายที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ความสนใจในลำดับแรกได้แก่
เครือข่ายชาวบ้าน องค์กรชุมชนและสถาบันศาสนา หน่วยงานเอกชนและรัฐเพื่อการพัฒนา
เครือข่ายธุรกิจเอกชน เครือข่ายนักวิชาการด้านการพัฒนาชนบท เครือข่ายสื่อมวลชน ศิลป
วัฒนธรรมและการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายอาสาสมัครมวลชน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน,
2536 ค)

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ภายหลังจากการจัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2522
เพื่อรับผิดชอบในการจัด ส่งเสริม และประสานงานการบริหารการศึกษานอกโรงเรียนทั่วประเทศ
แล้ว รัฐเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากร จึงได้

เร่งกระจายอำนาจบริหารการศึกษานอกโรงเรียนไปสู่ส่วนภูมิภาคโดยจัดตั้งหน่วยงานระดับภาค และจังหวัดขึ้นในรูปของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเพื่อเป็นหน่วยพัฒนางานวิชาการ และ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพื่อเป็นหน่วยปฏิบัติการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัด การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่และโครงสร้างของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดแบ่งออกได้ 3 ระยะคือ

1. บทบาทหน้าที่และโครงสร้างการบริหารในช่วงระยะ พ.ศ. 2524
2. บทบาทหน้าที่และโครงสร้างการบริหารในช่วงระยะ พ.ศ. 2531-2536
3. บทบาทหน้าที่และโครงสร้างการบริหารในช่วงระยะเดือนตุลาคม พ.ศ. 2536

จนถึงปัจจุบัน

1. บทบาทหน้าที่และโครงสร้างการบริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในช่วง ระยะ พ.ศ. 2524

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เป็นสถานศึกษาในราชการบริหารส่วนกลางและเป็นหน่วยงานหลักระดับจังหวัดของกรมการศึกษานอกโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2524 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2525 ดังต่อไปนี้ (ถนัด ม่วงมณี, 2527)

- (1) บริหารการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบ
- (2) จัดทำแผนและโครงการปฏิบัติงาน
- (3) สำรวจ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ให้ความร่วมมือ การอุดหนุน และบริการการศึกษา
- (4) ดำเนินการเกี่ยวกับห้องสมุด การศึกษาสายสามัญและการศึกษาสายอาชีวะ
- (5) ควบคุม ดูแล ตรวจสอบ ติดตาม และรายงานการศึกษา
- (6) ฝึกอบรม ประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการดำเนินงานระดับชุมชนหรือท้องถิ่นหรือบุคคลอื่นใดในลักษณะเดียวกัน
- (7) ประเมินมาตรฐานและออกหลักฐานทางการศึกษา
- (8) ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน
- (9) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับงานการศึกษานอกโรงเรียน

ส่วนโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด แบ่งออกเป็น 6 ฝ่ายตามลักษณะงาน ดังนี้ (ธวัช ชลารักษ์, 2533)

1. ฝ่ายบริหาร มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการทั่วไป ได้แก่ งานสารบรรณ งานการเงินการบัญชี งานพัสดุ ยานพาหนะ งานบุคคลากร งานอาคารสถานที่ และงานประชาสัมพันธ์
2. ฝ่ายแผนงานและโครงการมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำโครงการปฏิบัติงาน
3. ฝ่ายการศึกษาสายอาชีพ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนจัดดำเนินงาน การให้บริการ การควบคุม ดูแล ติดตามผลงานการศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ งานกลุ่มสนใจและงานเทคโนโลยีชนบท
4. ฝ่ายการศึกษาสายสามัญ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงาน ควบคุม ดูแล ติดตามผลการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3-4 งานการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับ 5 งานการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำ (การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับ 1-2) งานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์
5. ฝ่ายพัฒนาและฝึกอบรม มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการฝึกอบรม การประชุม สัมมนา ปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลิตอุปกรณ์งาน โสตทัศนศึกษาและสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างข้อสอบมาตรฐาน สำหรับงานการศึกษาออกโรงเรียน
6. ฝ่ายการศึกษามวลชน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมมวลชน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน งานห้องสมุดประชาชนอำเภอและจังหวัด งานการศึกษาเคลื่อนที่ การให้บริการทางวิทยุโทรทัศน์ และงานกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดนิทรรศการ งานสัปดาห์ห้องสมุด งานวันการศึกษาผู้ใหญ่ และงานประเพณีต่าง ๆ

โครงสร้างการบริหารศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด พ.ศ. 2524 แสดงให้เห็นดังแผนภูมิที่ 1 ดังต่อไปนี้ (ณรงค์ศักดิ์ กุลจินต์, 2525)

แผนภูมิที่ 1 แสดงโครงสร้างการบริหารศูนย์การศึกษาออกรโรงเรียนจังหวัด พ.ศ. 2524

2. บทบาทหน้าที่และโครงสร้างการบริหารในช่วงระยะ พ.ศ. 2531

ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 กระทรวงศึกษาธิการได้แก้ไขระเบียบว่าด้วยการจัดการศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนชั้นใหม่ โดยกำหนดให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2531)

- (1) บริหารการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบ
- (2) จัดทำแผนและโครงการปฏิบัติงาน
- (3) สำรวจ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ให้ความร่วมมือ อุดหนุน และให้บริการการศึกษา
 - (4) ควบคุม ดูแล ตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม และรายงาน
 - (5) ประเมินมาตรฐาน วัตถุประสงค์ ประเมินผล และออกหลักฐานการศึกษา
 - (6) ดำเนินการเกี่ยวกับห้องสมุด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือตำบล การศึกษาสายสามัญและการศึกษาสายอาชีว
- (7) ฝึกอบรม ประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการดำเนินงานระดับชุมชน หรือท้องถิ่นหรือบุคคลอื่นใดในลักษณะเดียวกัน
- (8) ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียน
- (9) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน

โครงสร้างการบริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พ.ศ. 2531 แสดงให้เห็น ในแผนภูมิที่ 2 ดังต่อไปนี้ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2532)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 แสดงโครงสร้างการบริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พ.ศ. 2521

โครงสร้างการบริหารงานภายในศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด พ.ศ. 2531
แบ่งออกเป็น 3 สายงานตามลักษณะงานดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สายบริหาร

สายบริหาร มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานประจำของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด เพื่อให้บริการแก่ฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้งานส่วนรวมดำเนินไปด้วยดี และถูกต้องตามระเบียบราชการ สายบริหารประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 4 งานคือ งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ งานบุคลากร และงานสวัสดิการและกิจกรรมพิเศษ มีหน้าที่ในการจัดทำสารบรรณ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบในเรื่องอัตราค่าจ้าง จัดสวัสดิการแก่ข้าราชการและลูกจ้าง ตลอดจนอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด
2. ฝ่ายการเงินและบัญชี แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 2 งานคือ งานการเงิน และงานบัญชี มีหน้าที่รวบรวมเอกสาร ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการเงิน ตรวจสอบหลักฐานและเบิกจ่ายเงินทุกประเภท เผยแพร่ระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเงินแก่ผู้เกี่ยวข้อง
3. ฝ่ายอาคารสถานที่และนันทนาการ แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 3 งานคือ งานนันทและนันทนาการ งานอาคารสถานที่ และงานยานพาหนะ มีหน้าที่ให้การสนับสนุนและบริการทางด้านนันทนาการ อาคาร สถานที่ และยานพาหนะให้กับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว เรียบร้อย รวดเร็ว ปลอดภัย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบและแนวปฏิบัติของทางราชการ

สายแผนงานและวิชาการ

สายแผนงานและวิชาการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบทางด้านวิชาการ จัดทำแผนงานและโครงการจัดเก็บรวบรวมและบริการสถิติข้อมูล พัฒนากิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการ ตลอดจนสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน สายแผนงานและวิชาการประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายแผนงานและโครงการ แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 2 งานคือ งานแผนงานและโครงการ และงานสถิติข้อมูลและรายงาน มีหน้าที่จัดทำแผนงานและโครงการประจำปี ขอจัดตั้งงบประมาณประจำปี ควบคุมดูแลให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาระบบข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ และรายงานผลการปฏิบัติงาน ปรับปรุงการดำเนินงานและจัดทำแผนปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

2. ฝ่ายติดตามและประเมินผล แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 3 งานคือ งานนิเทศติดตามและประเมินผล งานมาตรฐานการศึกษา และงานโครงการพิเศษ มีหน้าที่ในการนิเทศติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตาม กำหนดและรวบรวมเกณฑ์มาตรฐานกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนรับผิดชอบงานโครงการพิเศษหรือเฉพาะกิจอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติเป็นกรณีพิเศษ

3. ฝ่ายพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 3 งานคือ งานพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน งานพัฒนาบุคลากรและองค์กร และงานแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน มีหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกเรียนทุกรูปแบบ พัฒนาบุคลากรและองค์กร ตลอดจนให้บริการและแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน

4. ฝ่ายทะเบียนและวัดผลการศึกษา แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 3 งานคือ งานทะเบียนการศึกษาสายสามัญ งานวัดผลการศึกษาสายสามัญ และงานทะเบียนการศึกษาสายอาชีวศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีวศึกษา และการวัดผล การศึกษาของนักศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการเรียน

สายส่งเสริมปฏิบัติการ

สายส่งเสริมปฏิบัติการมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน และจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนให้กว้างขวางและทั่วถึงตามความต้องการของท้องถิ่น โดยประสานและสัมพันธ์กับสายบริหารและสายวิชาการเพื่อเชื่อมโยงและถ่ายทอดทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์จากจังหวัดสู่อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน สายส่งเสริมปฏิบัติการประกอบด้วยฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายการศึกษาสายอาชีวศึกษา แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 2 งานคือ งานฝึกอาชีพและงานส่งเสริมอาชีพ มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกอาชีพและเสริมความรู้ทางด้านงานอาชีพที่ทำอยู่ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ

2. ฝ่ายการศึกษาพื้นฐาน แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 2 งานคือ งานการศึกษาพื้นฐานและงานการศึกษาต่อเนื่อง มีหน้าที่ในการประสานงานและดำเนินการจัดการศึกษาพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่อง

3. ฝ่ายบริการข่าวสารข้อมูล แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 4 งานคือ งานห้องสมุดประชาชน งานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและแหล่งความรู้ งานโสตทัศนศึกษาและนิทรรศการ และงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ดำเนินการและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการให้บริการข่าวสารข้อมูล ตลอดจนส่งเสริมการอ่านทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านและแหล่งความรู้ รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ

4. ฝ่ายส่งเสริมการพัฒนาคณะภาพชีวิต แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 3 งานคือ งานกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต งานส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรม และงานนันทนาการ กีฬาและลูกเสือ มีหน้าที่ดำเนินการและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งจัดเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมตามโอกาสที่เหมาะสม

5. ฝ่ายการศึกษาทางสื่อสารมวลชน แบ่งการปฏิบัติงานในฝ่ายออกเป็น 2 งานคือ งานวิทยุการศึกษา และงานโทรทัศน์เพื่อการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการให้ความรู้และเผยแพร่กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนทางวิทยุ โทรทัศน์ หอกระจายข่าว และสื่อมวลชนอื่น ๆ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. บทบาทหน้าที่และโครงสร้างการบริหารในช่วงระยะเดือนตุลาคม 2536 จนถึงปัจจุบัน

แม้ว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เร่งพัฒนากลไกการบริหารและปฏิบัติการโดยการพัฒนาองค์กรเพื่อรองรับการกระจายอำนาจในการวางแผน การพัฒนาวิชาการและการปฏิบัติการ โดยการจัดตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ อีกทั้งขยายข่ายใยลงไปถึงระดับอำเภอในรูปของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและระดับตำบลหมู่บ้านโดยผ่านครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ทำให้งานการศึกษานอกโรงเรียนทุกประเภทขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง แต่งานการศึกษานอกโรงเรียนก็ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายและทิศทางที่พึงประสงค์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536ก)

1. การจัดการศึกษายังไม่สามารถเข้าถึงผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและผู้รับบริการยังเป็นสัดส่วนที่ต่ำเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่อยู่ในข่ายควรได้รับการศึกษาตลอดชีวิต
2. การผสมผสานระหว่างการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียนยังมีขอบเขตจำกัด ทำให้การใช้ทรัพยากรร่วมกันไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งยังขาดการเกื้อหนุนและรับช่วงงานซึ่งกันและกัน
3. เนื้อหาและรูปแบบของการศึกษานอกโรงเรียนยังขาดความยืดหยุ่น คล่องตัว และไม่สนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ชุมชนและแนวทางในการพัฒนาประเทศเท่าที่ควร
4. ขาดการกระจายอำนาจที่เป็นรูปธรรม แม้จะมีองค์กรในระดับต่าง ๆ ที่รองรับการกระจายอำนาจด้านการวางแผน บริการ พัฒนาวิชาการ และปฏิบัติการ แต่การแบ่งบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจนทำให้มีการทำงานซ้ำซ้อน ขาดการรับช่วงงาน ขาดกลไกที่จะหลอมรวมผนึกกำลังเพื่อตอบสนองต่อปัญหาเร่งด่วน
5. กลไกเพื่อการประสานงานไม่มีประสิทธิภาพในการประสานนโยบาย แผนปฏิบัติ และการระดมสรรพกำลังอย่างเป็นระบบ การประสานที่เกิดขึ้นจึงมักเป็นเรื่องเฉพาะกิจเฉพาะคราว
6. การปฏิบัติงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะทำงานเบ็ดเสร็จในตัวมากขึ้นโดยระดมพลังข้างงานเป็นหลัก ขาดนโยบายและแนวทางที่ชัดเจนที่จะกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานให้องค์กร ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนอยู่แล้วหรือมีศักยภาพที่จะดำเนินการ ให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ

ข้อจำกัดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องปรับปรุงระบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้สามารถสนองภารกิจโดยสมบูรณ์ ทั้งด้านการปรับปรุงคุณภาพของบริการและการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบตลอดจนการส่งเสริมเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียน ดังนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้ปรับปรุงการจัดองค์กรและระบบบริหารการศึกษานอกโรงเรียนของ กอง/ศูนย์ ในส่วนกลางและสถานศึกษาในสังกัดทุกระดับใหม่ทั้งหมดโดยมีผลในทางปฏิบัติตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 เป็นต้นไป (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536ก)

กล่าวในส่วนของสถานศึกษานั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พัฒนาบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสถานศึกษาเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการ มีหน่วยงานที่เชื่อมโยงสู่ชุมชนและกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง โดยกำหนดให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เป็นหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่ในการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนโดยได้รับความสนับสนุนจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารและวิชาการและมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเป็นผู้พัฒนาทางด้านวิชาการและคุณภาพการเรียนการสอนในระดับภาค (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536ข)

การจัดองค์กรและระบบบริหารการศึกษานอกโรงเรียน กำหนดให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดทำหน้าที่ อำนวยการ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระดับจังหวัด โดยมุ่งเน้นในเรื่องการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การจัดบริการ การส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนสาระสำคัญเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การจัดโครงสร้างองค์กร และรายละเอียดความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดหลังจากที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในสังกัดโดยมีผลในทางปฏิบัตินับตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2536 เป็นต้นมานี้ มีดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

- (1) กำหนดนโยบาย วางแผนการศึกษาออกโรงเรียนระดับจังหวัด
- (2) ส่งเสริม ประสานงาน และพัฒนาเครือข่ายการบริการการศึกษาออกโรงเรียน
ทั้งภาครัฐและเอกชน
- (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบวน
โรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ
- (4) สนับสนุนและบริการสื่อทางการศึกษาแก่หน่วยงานที่จัดกิจกรรมการศึกษาออก
โรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน
- (5) ดำเนินการเกี่ยวกับคลังข้อสอบเพื่อสนับสนุนการวัดผล ประเมินผลของศูนย์บริการ
การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ
- (6) นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมของศูนย์บริการการศึกษาออก
โรงเรียน
- (7) กำกับดูแลสถานศึกษาในความดูแลของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด
- (8) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

การจัดโครงสร้างการบริหารของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดแบ่งงานออกเป็น 5 ฝ่าย และมีสถานศึกษาใน
ความดูแล ดังนี้

1. ฝ่ายนโยบายและแผน
2. ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา
3. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย
4. ฝ่ายมาตรฐานและนิเทศการศึกษา
5. ฝ่ายบริหาร
6. สถานศึกษาในความดูแลของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด
 - 6.1 ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ
 - 6.2 ห้องสมุดประชาชนจังหวัด
 - 6.3 ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัด

โครงสร้างการบริหารศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ในปีงบประมาณ 2537
แสดงให้เห็นดังแผนภูมิที่ 3 ดังต่อไปนี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536 ข)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3 แสดงโครงสร้างการบริหารศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ปิงปประมาณ 2537

รายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายต่าง ๆ

1. ฝ่ายนโยบายและแผน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำนโยบายและวางแผนการศึกษาออกโรงเรียนระดับจังหวัด จัดทำแผนงานและโครงการทั้งระยะสั้นและระยะยาว ติดตาม ประเมินผล รายงาน จัดทำสารสนเทศการศึกษาออกโรงเรียน และทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการการศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด แบ่งงานออกเป็น 3 งานดังนี้

1.1 งานพัฒนาโยบายและแผน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำกรอบนโยบาย แผนงาน แผนปฏิบัติการและโครงการ ให้ตอบสนองนโยบายและจุดเน้นของกรม รวมทั้งสภาพปัญหาและความต้องการของจังหวัด

กระบวนการทำงาน

1. จัดทำกรอบนโยบายของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบายของกรมและแผนพัฒนาจังหวัด นำเสนอคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดเพื่อพิจารณาอนุมัติ

2. รวบรวมข้อมูลความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ

3. จัดทำแผนงานและโครงการให้ เป็นไปตามกรอบนโยบาย

4. ประสานแผนการปฏิบัติงานระหว่างศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดกับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ

5. ควบคุม ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติงานให้ เป็นไปตามแผน

6. ปรับแผนการปฏิบัติงานระหว่างการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลและสถานการณ์

7. ประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผน

8. สรุปและรายงานผลการปฏิบัติงาน

1.2 งานงบประมาณ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดตั้ง จัดสรร และติดตามการใช้งบประมาณให้ เป็นไปตามแผนงานและโครงการ

กระบวนการทำงาน

1. ศึกษาและวิเคราะห์แผนงานและโครงการของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ เพื่อกำหนดการจัดตั้งงบประมาณ

2. จัดสรรงบประมาณให้ เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเสนอ

3. ควบคุม ติดตามการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการ
4. ปรับแผนการใช้งบประมาณของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ระหว่างปฏิบัติงานตามสภาพและความจำเป็นที่เปลี่ยนแปลง
5. สรุปและรายงานผลการใช้งบประมาณ

1.3 งานสารสนเทศ มีหน้าที่และความรับผิดชอบสำรวจ รวบรวมข้อมูล จัดทำสถิติ พัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาอกโรงเรียนเพื่อบริการศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอและหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ รวมทั้งให้คำปรึกษาในด้านสารสนเทศแก่ ศูนย์บริการการศึกษาอกโรงเรียนอำเภอ

กระบวนการทำงาน

1. ศึกษาความจำเป็นในการใช้ข้อมูลสารสนเทศของศูนย์การศึกษาอกโรงเรียน จังหวัด ศูนย์บริการการศึกษาอกโรงเรียนอำเภอ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบข่ายและแหล่งข้อมูลเพื่อรวบรวมและบริหารข้อมูลโดยเน้นข้อมูล ระดับจุลภาค
3. จัดเก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล
4. นำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ
5. เรียกใช้ข้อมูลตามความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ
6. ปรับข้อมูลให้ทันสมัยเป็นระยะ ๆ

2. ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน การใช้หลักสูตร สื่อ และการวัดผลประเมินผลที่ผลิตโดยส่วนกลางและภาคแก่ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอและหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ให้สามารถใช้หลักสูตร สื่อ เทคนิคการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลได้อย่างถูกต้อง ส่งเสริม สนับสนุนการประชาสัมพันธ์และแนะแนวการศึกษา แก่ผู้รับบริการร่วมกับศูนย์บริการการศึกษาอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ในพื้นที่ อำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ ระเบียบและฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ในพื้นที่ แบ่งงานออกเป็น 4 งานดังนี้

2.1 งานส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการ วางแผน จัดการในการศึกษาและสนับสนุนการใช้หลักสูตร และสื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผลิตจาก ส่วนกลางและภาคแก่ ศบอ. และหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ในพื้นที่ ติดตามการใช้หลักสูตร สื่อ รวมทั้ง

การติดตาม การวัดผล ประเมินผลและกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการรับบริการ การศึกษานอกโรงเรียนด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง อำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ ระเบียบและฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ

2.2 งานส่งเสริมการศึกษาสายสามัญ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผน จัดการในการศึกษาและสนับสนุนการใช้หลักสูตร และสื่อ การศึกษาสายสามัญที่ผลิตจากส่วนกลางและภาคแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ในพื้นที่ ติดตามการใช้หลักสูตร สื่อ รวมทั้งการติดตาม การวัดผล ประเมินผลและกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการรับบริการการศึกษานอกโรงเรียนด้านศึกษาสายสามัญอย่างต่อเนื่อง อำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ ระเบียบและฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ในพื้นที่

2.3 งานส่งเสริมการศึกษาสายอาชีพ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผน จัดการในการศึกษาและสนับสนุนการใช้หลักสูตร และสื่อ การศึกษาสายอาชีพที่ผลิตจากส่วนกลางและภาคแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ในพื้นที่ ติดตามการใช้หลักสูตร สื่อ รวมทั้งการติดตาม การวัดผล ประเมินผลและกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการรับบริการการศึกษานอกโรงเรียนด้านศึกษาสายอาชีพอย่างต่อเนื่อง อำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ ระเบียบและฟอร์มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติอื่น ๆ ในพื้นที่

2.4 งานส่งเสริมการศึกษาด้านข่าวสารข้อมูล มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติการการศึกษานอกโรงเรียนอื่น ๆ ในพื้นที่ จัดกิจกรรมและบริการการศึกษานอกโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูลที่หลากหลายแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างกว้างขวาง และร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และหน่วยปฏิบัติการการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่กระตุ้นและจูงใจกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่องให้นำข่าวสารข้อมูลไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชน

กระบวนการทำงาน

1. ศึกษาหลักสูตรและสื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน สายสามัญ สายอาชีพและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้านข่าวสารข้อมูล เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ถึงปรัชญา

หลักการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กระบวนการ เนื้อหา สื่อ และการประเมินผลเพื่อนำไปส่งเสริมให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. ศึกษากลุ่มเป้าหมาย และ กระตุ้นความต้องการรับบริการของกลุ่มผู้เรียนร่วมกับ

3. วางแผนร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบาย

4. ประชาสัมพันธ์งานจัดการศึกษาพื้นฐาน สายสามัญ สาขาอาชีพและข่าวสารข้อมูลของ ศบอ. ให้แพร่หลายและกว้างขวาง

5. วางแผนร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในการจัดเตรียมการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ แผนการสอน การแนะแนวเทคนิคการเรียนการสอน การเตรียมและพัฒนาผู้สอนและอาสาสมัคร ตลอดจนการแสวงหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นผู้ถ่ายทอดสรรณวิทยาชาวบ้าน

6. ร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในการส่งเสริมการเรียนการสอนของกลุ่มเป้าหมายให้ราบรื่นจนเกิดความสำเร็จ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาระหว่างชุมชนด้วย

7. ร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในการดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการแสวงหาขยาย พัฒนาเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชนให้กว้างขวางและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ สร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เข้ามาเป็นเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนที่ยั่งยืนถาวรตลอดไป แบ่งงานออกเป็น 3 งานดังนี้

3.1 งานส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย 1 มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการแสวงหาและขยายเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันการศึกษาให้กว้างขวางและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ สร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนรวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เข้ามาเป็นเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียนที่ยั่งยืนถาวรตลอดไป

3.2 งานส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย 2 มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการแสวงหาและขยายเครือข่ายงานการศึกษาออกโรงเรียนในกระทรวงอื่น ๆ ให้กว้างขวาง และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ สร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับเครือข่ายงานการศึกษาออกโรงเรียนรวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เข้ามาเป็นเครือข่ายงานการศึกษาออกโรงเรียนที่ยั่งยืนถาวรตลอดไป

3.3 งานส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย 3 มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการแสวงหาและขยายเครือข่ายงานการศึกษาออกโรงเรียนในองค์กรเอกชนให้กว้างขวางและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการในพื้นที่จังหวัดและอำเภอ สร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับเครือข่ายงานการศึกษาออกโรงเรียนที่ยั่งยืนถาวรตลอดไป

กระบวนการทำงาน

1. ศึกษางาน กิจกรรมและโครงการของหน่วยงานในระบบ นอก ระบบและ การจัดการศึกษาตามอัยศาสตร์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของกรมการศึกษาออกโรงเรียน
2. ศึกษางาน กิจกรรมและโครงการของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มี ลักษณะและกระบวนการทำงานคล้ายคลึงกับงานของกรมการศึกษาออกโรงเรียน แล้วจัดทำ ทะเบียนและทำเนียบเพื่อให้เป็นหน่วยบริการการศึกษาออกโรงเรียนแก่ศูนย์บริการการศึกษาออก โรงเรียนอำเภอ
3. จัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างการศึกษาออกโรงเรียนและเครือข่าย
4. สนับสนุนให้ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอดำเนินการจัดการศึกษา ออกโรงเรียนร่วมกับเครือข่าย
5. จัดกิจกรรมเครือข่ายสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงาน ระหว่างเครือข่าย ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัด
6. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสร้างแรงจูงใจและเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับเครือข่าย ต่อเนื่องและยั่งยืน

4. ฝ่ายมาตรฐานและนิเทศการศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลสัมฤทธิ์ ติดตาม นิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำ พัฒนา และฝึกอบรม

เพื่อส่งเสริมคุณภาพการดำเนินงานการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน และจัดทำคลังข้อสอบ
แบ่งงานออกเป็น 2 งานดังนี้

4.1 งานมาตรฐานการศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสร้าง
เครื่องมือวัดผลประเมินผลเพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน ประเมินผล
สัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษา จัดทำคลังข้อสอบ ควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานการศึกษา
ออกโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

กระบวนการทำงาน

1. วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อ
เป็นแนวทางในการประเมินผลสัมฤทธิ์และจัดทำคลังข้อสอบ
2. สร้างข้อสอบ วิเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพของข้อสอบให้สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและกิจกรรม
3. เก็บรวบรวมข้อสอบที่มีคุณภาพ เข้า เป็นคลังข้อสอบเพื่อบริการศูนย์บริการการ
ศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ
4. ติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรม
ของ คบอ.
5. ดำเนินการประเมินมาตรฐานการเรียนการสอนและกิจกรรม
6. สรุปผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา

4.2 งานนิเทศ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามผล
ให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาออกโรงเรียน
ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดระบบนิเทศภายในและประชาชนในศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน
อำเภอ

กระบวนการทำงาน

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการในการทำงาน พัฒนาและอบรมผู้จัดกิจกรรม
การศึกษาออกโรงเรียนในพื้นที่
2. จัดทำแผนงานและโครงการนิเทศให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความ
ต้องการในพื้นที่
3. นิเทศและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาออกโรงเรียน และ
ฝึกอบรมบุคลากรของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และเครือข่ายต่าง ๆ โดยร่วมกับ

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมสนับสนุนให้เกิด
การนิเทศภายในและประชาชนในเทศก์

4. ประเมินผลการนิเทศ การพัฒนา การฝึกอบรมบุคลากร สรุปเป็นข้อมูล
ย้อนกลับเพื่อพัฒนาต่อไป

5. ฝ่ายบริหาร มีหน้าที่และความรับผิดชอบงานสารบรรณ งานธุรการทั่วไป
งานการเงิน บัญชี พัสดุ อาคารสถานที่ งานยานพาหนะ งานประชาสัมพันธ์ งานบุคลากร
และงานสวัสดิการ แบ่งงานออกเป็น 4 งานดังนี้

5.1 งานบริหารทั่วไป มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบรรณ
งานธุรการ ประชาสัมพันธ์ สวัสดิการและกิจกรรม

5.2 งานบุคลากร มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับด้านการวางแผน
อัตรากำลัง สรรหาและบรรจุแต่งตั้ง บำเหน็จความชอบและบัญชีถือจ่าย และนิติการตามที่
ได้รับมอบหมาย

5.3 งานการเงินและบัญชี มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการ
รับจ่ายเงินทั้งในและนอกงบประมาณทุกประเภท จัดทำทะเบียนคุมการรับจ่ายเงิน ตลอดจน
เอกสารที่เกี่ยวข้อง จัดทำรายงานเงินเหลือจ่ายประจำวัน เก็บรักษาเงิน เอกสารแทนตัวเงิน
งานส่งเงินนำฝาก เบิกเงินจากธนาคาร การตรวจสอบการขออนุมัติเบิกเงินในและนอก
งบประมาณ จัดทำฎีกาจ่ายเงินจากคลัง

5.4 งานพัสดุ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ มีหน้าที่และความรับผิดชอบ
เกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดหาและจัดจ้าง เบิกจ่าย จำหน่าย ซ่อมแซม บำรุงรักษาพัสดุ
ควบคุมดูแลบำรุงรักษา ยานพาหนะ อาคารสถานที่และสาธารณูปโภค

6. สถานศึกษาในความดูแลของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

6.1 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

6.2 ห้องสมุดประชาชนจังหวัด

6.3 ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาจังหวัด

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 เป็นต้นมา กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่เป็นปัจจุบัน งานวิจัยที่นำเสนอในลำดับต่อไปนี้จึงเป็นงานวิจัยตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบเดิมของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

ณรงค์ศักดิ์ กุลจันต์ (2525) ศึกษาเรื่องงานบริหารการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด โดยศึกษาจากผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในโครงการเงินกู้จำนวน 24 ศูนย์ พบว่า

1. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างของระบบบริหารการศึกษาที่คล้ายคลึงกันโดยมีหัวหน้าศูนย์เป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดและมีผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์เป็นผู้แบ่งเบาภาระหน้าที่หนึ่งหรือสองคนแล้วแต่หัวหน้าศูนย์จะกำหนด มีการเขียนบทบาทหน้าที่และขอบข่ายความรับผิดชอบของตำแหน่งต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำคู่มือและระเบียบการปฏิบัติงาน กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ไว้เด่นชัด บรรยากาศในการทำงานเปิดเผย มีอิสระ สามัคคี และให้ความสำคัญต่อฐานะตำแหน่งพอสมควร

2. ผู้บริหารมีความเห็นว่าศูนย์ปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับคือ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน งานด้านธุรการ อาคารสถานที่ การบริการและการเงิน งานบริหารวิชาการ และงานบริหารบุคคล ส่วนบุคลากรเห็นว่าศูนย์ปฏิบัติงานบริหารการศึกษาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ยกเว้นงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

3. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานภายในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ผู้บริหารและบุคลากรต่างก็มีความเห็นคล้ายคลึงกันคือ บุคลากรขาดความรู้ในเรื่องหลักสูตร วิธีการสอน บุคลากรไม่เพียงพอ การเบิกเงินล่าช้า การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ มีน้อย ชุมชนให้ความร่วมมือกับศูนย์น้อย

อุไรวรรณ นิवासบุตร (2525) ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาความเข้าใจในบทบาทหน้าที่สถานการณ์ดำเนินงานของผู้ดำเนินการและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ

ศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัด [ปัจจุบันเรียกว่าศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด] 2 แห่ง คือขอนแก่นและอุดรธานี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ดำเนินการ ซึ่งได้แก่ กรรมการอำนวยการ กรรมการดำเนินงานและข้าราชการศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัดจำนวน 95 คนมีความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ทั้ง 3 ด้านคือบทบาทด้านการช่วยเหลือจังหวัดบริหารงานการศึกษาผู้ใหญ่ บทบาทด้านการส่งเสริมประสานงานให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และบทบาทด้านการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียนอยู่ในระดับมากและมากที่สุด มีความเข้าใจต่อสภาพการดำเนินงาน 5 ด้านคือ ด้านการวางแผนนโยบายและรับนโยบาย ด้านการกำหนดแนวทางประสานงาน ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ด้านการวางโครงการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามผลและประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุดและมากที่สุด ส่วนศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัดมีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลางและน้อย

อุปสรรคปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับงานของศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัดได้แก่ บุคลากรมีน้อยไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน บุคลากรมีความรู้ไม่ตรงกับสายงานที่ปฏิบัติ บุคลากรแต่ละคนทำงานหลายหน้าที่ในเวลาเดียวกัน ทำให้งานล่าช้ากว่าที่ควร วัสดุอุปกรณ์มีน้อยไม่เพียงพอใช้ปฏิบัติงาน งบประมาณส่งจากต้นสังกัดล่าช้าทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่ตรงกับที่ประชาชนต้องการรับบริการ สวัสดิการและความปลอดภัยสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ออกไปปฏิบัติงานในท้องถิ่นมีน้อย การประสานงานระหว่างศูนย์กับหน่วยงานอื่นยังไม่ดีเท่าที่ควร และการติดตามผลกระทำไม่ได้ทั่วถึง

ส่วนข้อเสนอแนะในการแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้แก่ วางแผนการปฏิบัติงานให้รัดกุม เพิ่มจำนวนบุคลากรและอัตรากำลังที่มีความรู้ตรงกับสายงานเข้าปฏิบัติงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละงานตามโครงการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ศูนย์ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้ดำเนินการ เรียงตามลำดับ ได้แก่ ให้มีการประสานงานอย่างจริงจังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้บุคลากรที่มีความรู้ปฏิบัติงานตรงตามสายงาน เพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอปริมาณงาน กำหนดแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจน จัดสรรงบประมาณให้รวดเร็วทันเวลาปฏิบัติงาน พัฒนาบุคลากรศูนย์ให้มีความรอบรู้ในงานที่รับผิดชอบ จัดวางแผนประสานงานและปฏิบัติตามแผน เจ้าหน้าที่ควรเบิกจ่ายให้ทันเวลาใช้สอย และให้มีการสำรวจความต้องการของประชาชนแล้วจัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการ

ไพศาล นาคินิยม (2527) ศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การศึกษาออก
โรงเรียนจังหวัดในภาคใต้ในช่วงปี พ.ศ.2530-2534 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย สรุปผลได้ดังนี้

1. วางแผนการจัดการศึกษาออกโรงเรียนทุกรูปแบบร่วมกับองค์กรท้องถิ่นให้มากขึ้น
 2. ประชาสัมพันธ์งานการศึกษาออกโรงเรียนให้ประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ ได้
รู้จักมากขึ้น
 3. สำรวจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาออกโรงเรียนให้
สอดคล้องกับการพัฒนาชนบทแนวใหม่
 4. ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานสี่กระทรวงหลัก
 5. เร่งรณรงค์ให้ประชาชนรื้อหนังสือให้ครอบคลุมทุกพื้นที่
 6. เน้นให้ผู้เรียนเกิดสติปัญญา การปฏิบัติจริง การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมใน
การจัดการศึกษาออกโรงเรียนทุกประเภท
 7. เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งในด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกวิชาชีพ
 8. สอดแทรกกระบวนการคิดเป็นและการจัดการให้มากขึ้นในการฝึกวิชาชีพทุกประเภท
 9. เน้นให้ประชาชนมีความสำนึกรับผิดชอบและช่วยตนเองให้มากขึ้น
- นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. บทบาทด้านการบริหาร ศูนย์ฯจังหวัดจะต้องวางแผนการจัดการศึกษาออกโรงเรียน
ทุกรูปแบบร่วมกับองค์กรในท้องถิ่นให้มากขึ้น ประชาสัมพันธ์งานให้ประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ
ได้รู้จักและจะต้องสำรวจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการ
พัฒนาชนบทแนวใหม่ จะต้องพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ประสานสัมพันธ์กับสถาน
ศึกษาในระบบโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น และเป็นหน่วยประสานในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาออก
โรงเรียนทุกรูปแบบของทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนภายในจังหวัด

2. บทบาทด้านการประสานงาน ศูนย์ฯจังหวัดจะต้องประสานงานอย่างใกล้ชิดกับ
หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานสี่กระทรวงหลัก จะต้องเป็นผู้ประสานงาน อุดหนุนและ
สนับสนุนการจัดการศึกษาออกโรงเรียนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และต้องเปิดโอกาสให้เอกชน
มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนให้มากขึ้น

3. บทบาทด้านการจัดการศึกษา ศูนย์ฯจังหวัดจะต้องเร่งรณรงค์ให้ประชาชนรื้อหนังสือ
ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ส่วนในเรื่องการฝึก
อบรมจะต้องเน้นกลุ่มเป้าหมายวัยหนุ่มสาวเพื่อเตรียมให้เป็นพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

ทรงเดช โคตรสิน (2532) ศึกษาปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติงานของบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

1. ปัญหาในการปฏิบัติงาน บุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดโดยส่วนรวมประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านวิชาการ และด้านการประสานงานและปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง และปรากฏว่าปัญหาในการปฏิบัติงานด้านบริหารงานทั่วไปที่บุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดประสบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีงานในหน้าที่มากทำให้ไม่มีเวลาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านวิชาการที่บุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดประสบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือไม่นำผลการวิเคราะห์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาออกโรงเรียนมาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการประสานงานและปฏิบัติการที่บุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดประสบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการเก็บข้อมูลในท้องถิ่นไม่สะดวกด้านยานพาหนะ

2. ความต้องการในการปฏิบัติงาน บุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดโดยส่วนรวมมีความต้องการในการปฏิบัติงานด้านบริหารงานทั่วไป ด้านวิชาการ และด้านการประสานงานและปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก และปรากฏว่าความต้องการในการปฏิบัติงานด้านบริหารงานทั่วไปที่บุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ศึกษาหาความรู้ ความความสามารถในการปฏิบัติงานเพิ่มเติมอยู่เสมอ ความต้องการในการปฏิบัติงานด้านวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือสำรวจความต้องการ ความสนใจของกลุ่มเป้าหมายก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง ส่วนความต้องการในการปฏิบัติงานด้านการประสานงานและปฏิบัติการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความร่วมมือ สนับสนุนในกิจกรรมที่รับผิดชอบจากเพื่อนร่วมงาน

ธวัช ชลารักษ์ (2533) ได้ศึกษาบทบาทและโครงสร้างของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดตามทัศนะของบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดเกี่ยวกับบทบาทและโครงสร้างที่ปรับปรุงใหม่ในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งแบ่งกลุ่มงานออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มงานบริหาร กลุ่มงานวิชาการและกลุ่มงานปฏิบัติการว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด ซึ่งแต่เดิมโครงสร้างของศูนย์ฯ จังหวัดที่ได้ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ได้แบ่งการบริหารองค์การออกเป็น 6 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายแผนงานและโครงการ ฝ่ายการศึกษา สายอาชีพ ฝ่ายการศึกษาสายสามัญ ฝ่ายพัฒนาและฝึกอบรม และฝ่ายการศึกษามวลชน กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด 60 แห่ง ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ จังหวัด หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไปและเจ้าหน้าที่นี้เทศติดตามและ

ประเมินผลจำนวน 180 คน

ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความเหมาะสมมี 10 ข้อคือ ความคล่องตัวในการรับจ่ายเงิน ความคล่องตัวด้านงานสารบรรณ การใช้ประโยชน์ของอาคารเต็มที่ กิจกรรมของศูนย์ฯได้รับความสนใจ ระบบงานทะเบียนนักศึกษาดีขึ้น ระบบการวางแผนงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การให้บริการด้านวิทยุและโทรทัศน์ทำได้กว้างขวางขึ้น ผู้ประสานงานอำเภอมีความจำเป็นมากขึ้น ข้อที่เห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลาง ไม่แตกต่างไปจากโครงสร้างเดิมมี 24 ข้อคือ ความเหมาะสมของการจัดสรรงานให้ฝ่ายต่าง ๆ การจัดกิจกรรมพิเศษร่วมกับหน่วยงานอื่น ความสะดวกในการใช้อานาหณะ ความเพียงพอด้านพัสดุครุภัณฑ์ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น การแบ่งฝ่ายในกลุ่มงานเหมาะสม การบริหารงานบุคคล ความยืดหยุ่นของระบบการวางแผน การติดตามและประเมินผล การเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวนของโครงการพิเศษ ความรวดเร็วในการรายงานผล การแบ่งสรรงานให้ฝ่ายต่าง ๆ การดำเนินงานในกิจกรรมแนะแนว ความเหมาะสมของการแบ่งฝ่าย ความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณกับโครงการ การมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการวางแผน ความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น การดำเนินงานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวนผู้รับบริการศึกษาสาขาอาชีพ ระบบการจัดสิ่งพิมพ์ กิจกรรมการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การแบ่งกลุ่มงานวิชาการเหมาะสมและความเหมาะสมของการแบ่งฝ่ายภายในกลุ่มงาน ข้อที่เห็นว่าไม่เหมาะสมคือ มีจำนวนประชากรไม่เพียงพอกับการทำงานแต่ละฝ่าย

ปัญหาในการปฏิบัติงานมี 3 ข้อคือ มีฝ่ายต่าง ๆ มากเกินความจำเป็น การแบ่งงานในกลุ่มงานต่าง ๆ ยังไม่สมดุลกัน และกลุ่มงานปฏิบัติการมีงานมากเกินไป ส่วนข้อเสนอแนะได้แก่ ควรมีบุคลากรให้เพียงพอทั้งงานและมีความรู้ความสามารถเฉพาะสาขา ผู้ประสานงานอำเภอควรขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการศูนย์ ควรมีการบรรยายลักษณะงานให้ครบทุกตำแหน่ง ควรจัดบุคลากรประจำศูนย์ฯอำเภอให้ครบ ไม่ควรมีการปรับโครงสร้างบ่อยเกินไป และไม่ควรถูกกำหนดโครงสร้างตายตัวควรขึ้นอยู่กับความพร้อมของจังหวัด

ฝ่ายติดตามและประเมินผล กองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2534) ได้ประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในปีงบประมาณ 2534 โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พบว่า

1. กิจกรรมด้านความรู้พื้นฐาน ซึ่งได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน โครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อชาวชนบท การศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตร อาชีพ การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ พบว่า งบประมาณจัดสรรได้ทันเวลากับการใช้จ่าย ครูอาสาสมัคร ครูประจำกลุ่มและอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ผ่านการอบรม หน่วยงานอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาผู้เรียน และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การปฏิบัติที่ท่ามกลางคือการประชาสัมพันธ์ การประสานงานกับผู้นำชุมชน ผู้รู้ ผู้ปกครอง หน่วยงานต่าง ๆ การแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียน การจัดแหล่งความรู้ ปัญหาที่พบคือสื่ออุปกรณ์และหลักสูตรแบบเรียนไม่เพียงพอ การติดตามผลนักศึกษาที่จบไปแล้วมีน้อย งบประมาณไม่เพียงพอ

2. กิจกรรมด้านทักษะและอาชีพ ซึ่งได้แก่ วิชาชีพระยะสั้นและกลุ่มสนใจ พบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมิวิทยากรหลายสาขาวิชา สอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชน มิวิทยากรกลุ่มสนใจที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านคิดเป็นร้อยละ 87.82 การปฏิบัติมากที่สุด คือการประสานงานกับหน่วยงานและแหล่งประกอบการต่าง ๆ มีการสำรวจความต้องการของ ชุมชนและวิเคราะห์เพื่อวางแผนจัดวิชาขึ้นและสามารถจัดกิจกรรมได้ตามแผน ปัญหาที่พบคือสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ การติดตามผลผู้เรียนมีน้อย

3. กิจกรรมด้านข่าวสารข้อมูล ซึ่งได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โสตทัศนศึกษา ห้องสมุดประชาชน พบว่า งบประมาณจัดสรรได้ทันเวลากับการใช้จ่าย มีหนังสือพิมพ์และวารสาร ไปถึงที่อ่านทุกแห่ง สภาพอาคารห้องสมุดประชาชนได้รับการดูแลรักษาซ่อมบำรุง การปฏิบัติมากที่สุดคือ มีระบบจัดส่งหนังสือเองหรือขอความช่วยเหลือจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ มีการวางแผนจัดโสตทัศนศึกษาอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมอื่น มีการสร้างแรงจูงใจ ให้ประชาชนเข้ามาใช้บริการโดยการจูงนิตรรศการ จัดกิจกรรมพิเศษ และจัดบริการสื่อต่าง ๆ มีการดูแลรักษาสถานที่และบรรยากาศให้สะอาดร่มรื่น จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนจังหวัด เฉลี่ยประมาณ 80-100 คนต่อแห่งต่อวัน มีการประชาสัมพันธ์และวางแผนร่วมกับหน่วยงานอื่น และชุมชน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมินผลกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัด ผู้ปฏิบัติงานให้ข้อเสนอแนะดังนี้ได้แก่ ในด้านบุคลากรควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ ได้รับการศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและควรจัดให้มีบุคลากรทำหน้าที่นี้เทศประจำศูนย์จังหวัด ควรพัฒนาบุคลากรด้านการวัดผลประเมินผลเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอก

โรงเรียน ด้านงบประมาณควรจัดงบประมาณด้านการศึกษาสายสามัญเพิ่มขึ้น และควรปรับปรุง
เกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนวิชาชีพ กลุ่มสนใจ กรรมการคุมสอบให้สอดคล้องกับค่าครองชีพที่
เปลี่ยนแปลงไป ส่วนในด้านการจัดการ กรรมการศึกษานอกโรงเรียนควรชี้แจงนโยบายและ
แนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนมากขึ้น เร่งให้มีการจัดองค์กระระดับอำเภอและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน
ของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งหมดขึ้นใหม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย